

tekst:
Chris van
Swaay

Eerste waarnemingen 1993

In 1993 is door veel minder mensen meegewerkt aan het project 'Eerste waarnemingen' dan in de twee voorafgaande jaren. Toen waren er ongeveer 300 medewerkers die samen tien- tot elfduizend meldingen leverden, afgelopen jaar deden 150 mensen mee. Ook het aantal waarnemingen was ruwweg de helft: vijfduizend. Hierbij willen we iedereen bedanken die waarnemingen heeft opgestuurd. Formulieren die na 1 december 1993 binnenkwamen zijn niet meer in dit verslag verwerkt, maar worden uiteraard nog wel verder gebruikt.

foto: Henkjan Kievit

Het Spiegeldikkopje werd in 1993 al op 4 juni gezien; een nieuw record.

De meeste mensen hebben aan 1993 als algemeen weerbeeld overgehouden: koud en nat. Toch is dat niet geheel juist, want tot en met juni was dit jaar een voortzetting van de vorige warme jaren. April en mei behoorden zelfs tot de warmste maanden van deze eeuw. Helaas begon de herfst dit jaar al in juli,

zodat het vlinders kijken daarna wat in het water viel.

Het weer in 1993

Per maand kan het weer als volgt worden samengevat:

Januari was zacht, nat en aan de zonnige kant.

Februari was somber en droog en wat de temperatuur betreft vrijwel normaal.

Maart was zeer zonnig, zeer droog en aan de zachte kant. Vooral de periode 8-15 maart werd gekenmerkt door mooi weer en de temperatuur liep bij veel zonschijn lokaal op naar zo'n 19°C. Veel mensen zagen toen hun eerste vlinders.

April 1993 was de warmste april-maand van deze eeuw.

En ook **mei** was warm en zonnig met gemiddeld over het land de normale hoeveelheid neerslag.

Ook over **juni** viel niet veel te klagen: deze maand was aan de warme kant en gemiddeld over het land droog met de normale hoeveelheid zon.

Pas in **juli** sloeg het weer om. Deze maand was koel, somber en zeer nat.

Augustus was niet veel beter en was aan de koele en sombere kant en gemiddeld te nat.

September zette de traditie voort en was zeer somber, zeer nat en koel.

Nieuwe records

Toch waren de waarnemingen ook dit jaar uiteindelijk goed voor enkele 'records': de Gehakkelde aurelia en het Spiegeldikkopje werden nog nooit zo vroeg gezien. Op 13 januari bereikte de temperatuur in Nederland een record voor de maand januari: 15,6°C en prompt werd op de dag daarna de eerste Gehakkelde aurelia in Brabant gezien.

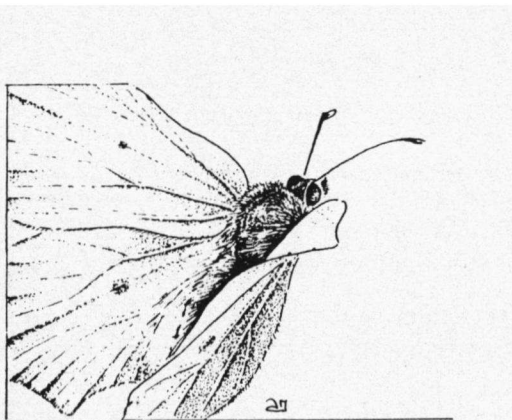
In tabel 1 staat voor iedere soort de eerste waarneming gegeven. In het algemeen wijken de data niet sterk af van die van de voorgaande jaren. Pas de soorten die in juli verschijnen hebben last gehad van het koude weer in die tijd. De Kommavlinder en Kleine heivlinder verschenen ongeveer twee weken later dan voorgaande jaren.

De meeste mensen zagen hun eerste vlinders in de tweede week van maart. In tabel 2 worden deze waarnemingen wat nader bekeken. De Kleine vos was er het eerst bij in redelijke aantallen. Met veel zonschijn maar een temperatuur

Soort	Tot nu toe	1991	1992	1993	Plaats (Prov.)	Waarnemer
Citroenvlinder	1-1-1992	6-1	1-1	11-1	Duizel (NB)	J. Fonteyn
Gehakkelde aurelia	26-1-1934	6-2	27-2	14-1	Esch (NB)	B. vd. Horst
Kleine vos	3-1-1976	12-2	6-1	16-1	Cadier en Keer (L)	J. Moonen
Dagpauwoog	2-1-1964	13-2	8-1	17-1	Etten-Leur (NB)	A. Jacobs
Boomblauwtje	8-3-1965	18-3	17-3	1-4	Wageningen (GL)	F. van Alebeek
Atalanta	9-1-1962	28-1	6-2	6-2	Assen (DR)	R. Bijlsma
Oranjetipje	7-3-1935	30-3	5-4	9-4	Schinnen (L)	J. Egelmeers
Landkaartje	5-2-1950	13-3	5-4	9-4	Duinvlief (NH)	P. Kan
Kleine parelmoervlinder	13-3-1957	10-4	9-4	9-4	Kraansvlak (NH)	P. Kan
Bont zandoogje	18-3-1992	30-3	18-3	10-4	Oisterwijk (NB)	H. Reumkens
Koninginnepage	13-3-1935	12-4	19-4	20-4	Luyksgestel (NB)	H. Lavrijsen
					Paulinapolder (ZL)	P. v. Hecke
Kleine vuurvlinder	1-4-1974	8-4	11-4	21-4	Leusden (U)	A. Flipse
Groentje	11-3-1864	11-4	9-4	24-4	Hoge Veluwe (GL)	N. Honig
Icarusblauwtje	3-3-1958	14-4	27-4	25-4	Amersfoort (U)	F v. Rinsum
Argusvlinder	25-3-1919	11-4	5-4	27-4	Drachten (FR)	Fam. Hoornveld
Hooibeestje	8-4-1982	15-4	11-5	30-4	Weert (L)	F. Raemakers
Aardbeivlinder	6-4-1905	25-4	5-5	1-5	AW-duinen (NH)	J. Planting
					Staverden (GL)	H. Werners
Gele luzernevlinder	9-4-1961	4-6	22-5	1-5	Vriezenveen (OV)	C. Abbink
Bruine vuurvlinder	1-5-1943	18-5	16-5	4-5	Wijnjewoude (FR)	Fam. Hoornveld
Bont dikkopje	27-4-1981	11-5	16-5	5-5	De Brand (NB)	H. Werners
Distelvlinder	15-1-1969	10-3	7-3	8-5	Streijen (ZH)	P. Boelaars
Bruin blauwtje	2-5-1992	20-5	2-5	10-5	Petten (NH)	R. Costers
Groot dikkopje	8-5-1948	19-5	13-5	22-5	Budel (NB)	W. Krause
Bruin zandoogje	17-5-1948	19-5	17-5	22-5	AW-duinen (NH)	J. Roos
Zilveren maan	1-5-1953	18-5	15-5	22-5	Lindevallei (FR)	F. Bilstra, L. de Zee K. Hermsen
Duinparelmoervlinder	19-5-1986	23-6	29-5	31-5	AW-duinen (NH)	J. Planting
Bosparelmoervlinder	12-5-1953	29-5	2-6	4-6	Kroondomein (GL)	L. Groothedde
Spiegeldikkopje	13-6-1992	5-7	13-6	4-6	Empe (GL)	B. te Kamp
Zwartsrietdikkopje	23-5-1986		1-6	5-6	Warga (FR)	F. Bilstra
Koelvinkje	17-5-1981	16-6	9-6	5-6	Zevenbergen (NB)	J. v. Est
Kleine ijsvogelvlinder	12-5-1953	5-7	8-6	6-6	Lievelderveld (GL)	S. Reinderink
Oranje zandoogje	24-5-1992	30-6	24-5	6-6	Assen (DR)	R. Bijlsma
Heideblauwtje	10-5-1981	24-5	24-5	9-6	Wijnjewoude (FR)	Fam. Hoornveld
Bruine eikepage	31-5-1909	21-6	15-6	10-6	Regte hei (NB)	H. Reumkens
Geelsprietdikkopje	19-5-1986		29-5	10-6	Vliegveld Twenthe (OV)	H. Linckens
Eikepage	19-5-1989	23-6	19-6	14-6	Ede (GL)	L. ten Hallers
Heivlinder	20-5-1980	26-6	27-6	2-7	De Zilk (NH)	P. Kan
Kommavvlinder	3-6-1933	2-7	29-6	13-7	Wimmenerduinen (NH)	P. Zumkehr
Kleine heivlinder	13-7-1979	2-8	29-7	14-8	Hoge Veluwe (GL)	J. Eggenhuizen

Tabel 1: De eerste waarnemingen van dagvlindersoorten in 1993 met de plaats en de naam van de waarnemer. Daarnaast is ook de eerste waarneming van 1991 en 1992 en de eerste waarneming tot nu toe vermeld.

Tabel 2: Aantal waargenomen vlinders in de periode 7-16 maart 1993 en de maximum temperatuur en het aantal uren zonnenschijn in diezelfde periode.

Datum	Max. temp.	Zonne-uren	Kleine vos	Citroenvlinder	Dagpauwoog	Gehakkelde aurelia	Atalanta
7-3	8	0	0	0	2	0	0
8-3	9	10	11	2	2	0	0
9-3	8	10	10	0	2	0	0
10-3	12	5	4	11	2	0	0
11-3	14	5	15	21	2	3	0
12-3	16	9	89	149	30	5	2
13-3	16	11	77	79	42	13	0
14-3	17	5	63	31	21	5	1
15-3	17	9	55	71	26	10	1
16-3	13	2	1	3	0	1	0

SUMMARY

Results are presented of the first butterfly observations recorded in 1993. Due to the mild winter and spring many species were observed early in the season.

Remarkably early observations were recorded for *Polygona c-album* and *Heteropterus morpheus*. The cool and rainy summer months meant that other species appeared later than usual. This was true for *Hesperia comma* and *Hipparchia statilinus*.

It has been decided not to continue this project as interest is running low. In 1994 the Dutch Butterfly Foundation will be starting a new project on the nationwide occurrence of the Orange tip.

die lager was dan 10°C waren deze vlinders blijkbaar al voldoende opgewarmd. De Citroenvlinder had blijkbaar een beetje extra warmte nodig om te gaan vliegen. Vooral op 12 maart werden veel Citroenvlinders gezien. De Dagpauwoog komt nog wat langzamer op gang: 12 maart was de eerste dag dat deze vlinder in wat grotere aantallen rondvloog. Desondanks bleef deze soort zeldzamer dan de voorgaande twee. De Gehakkelde aurelia is de laatste die die week verscheen. Het patroon loopt verder synchroon aan dat van de Dagpauwoog. Op 12 maart (wat een heerlijke dag was dat toch) werd op twee plekken een Atalanta gezien. Ook vorig jaar moesten we constateren dat Atalanta's opduiken na een week mooi weer in het vroege voorjaar. Wellicht kan er af en toe eentje in Nederland overwinteren.

Hoe nu verder ?

Het lage aantal terug gestuurde formulieren heeft ons natuurlijk aan het denken gezet. Kwam het door het slechte weer (dat eigenlijk zo slecht nog niet was, zie hierboven) of is de interesse

voor dit onderzoek aan het afnemen? En als dat zo is, wat zou dan een goede vervanging zijn? Het aantal ingestuurde losse waarnemingen op het 'Waarnemingenformulier Vlinders' was niet lager dan andere jaren en ook van de monitoringroutes was de respons goed.

Uiteindelijk hebben we besloten het project 'Eerste waarnemingen' enkele jaren te laten rusten. De komende jaren willen we de aandacht op een aantal specifieke soorten vestigen, om te beginnen met het Oranjetipje. In navolging van de Oranjetip-acties in Gelderland willen we deze nu uitbreiden naar heel Nederland. Vult u dus alle waarnemingen van Oranjetipjes (dus niet alleen de eerste drie) in op het formulier in het midden van dit tijdschrift, zodat we een compleet beeld kunnen krijgen van het voorkomen van deze soort in Nederland in 1994. Op bladzijde 26 kunt u meer lezen over deze actie.